

Bogumiła Warząchowska

Promocja zbiorów Biblioteki Teologicznej w Katowicach

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (30-31), 150-168

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA¹

PROMOCJA ZBIORÓW BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ W KATOWICACH

Biblioteka Teologiczna, jako specjalistyczna placówka naukowa, gromadzi literaturę dla potrzeb nauki i dydaktyki Wydziału Teologicznego. Kompletowany przez kilkadziesiąt lat zbiór, szczególnie w ostatnich latach profesjonalnie uzupełniany i opracowywany, ma szansę być prezentowany szerszej społeczności podczas jubileuszy, rocznic, konferencji i sympozjów. Jednym z tego rodzaju wydarzeń w Kościele Katolickim było ogłoszenie Roku Kapłańskiego.

W uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, będącą Dniem Modlitw o Świętość Kapłanów – 19.06.2009 r. – rozpoczął się Rok Kapłański. Ogłoszony został przez Benedykta XVI z okazji 150. rocznicy śmierci Świętego Proboszcza z Ars, Jana Marii Vianneya. W specjalnym Liście do kapłanów papież podkreślił, że ten rok „ma pobudzać do wewnętrznej odnowy wszystkich kapłanów, aby ich świadectwo ewangeliczne we współczesnym świecie stało się silniejsze i bardziej wyraziste”². Ojciec Święty zawierzył Rok Kapłański Najświętszej Dziewicy, „by za Jej sprawą każdy kapłan wielkodusznie odnowił w swej duszy ideały całkowitego oddania się Chrystusowi i Kościołowi, które inspirowały myśl i działanie Świętego Proboszcza z Ars”³. Podczas uroczystych nieszpórów w wygłoszonej homilii do kapłanów i zakonników Ojciec Święty skierował słowa:

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytet Śląski w Katowicach.

² List Jego Świątobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy „dies natalis” Świętego Proboszcza z Ars (2009). *L'Osservatore Romano* nr 7/8, s. 3.

³ Tamże, s. 8.

„my, kapłani zostaliśmy konsekrowani po to, żeby służyć, z pokorą i wiarygodnie, powszechnemu kapłaństwu wiernych. Nasza misja jest niezbędna dla Kościoła i dla świata, i wymaga pewnej wierności Chrystusowi oraz nieustającego zjednoczenia z Nim; zatem to trwanie w Jego miłości wymaga, abyśmy nieustannie dążyli do świętości, do owego trwania na wzór św. Jana Marii Vianneya”⁴.

Wspomniana przez Benedykta XVI wierność stała się myślą przewodnią w Roku Kapłańskim, która wielokrotnie przewijała się w mediach pod hasłem „Wierność Chrystusa – wierność Kościoła”. Ta myśl była również inspiracją do opracowania wystawy przygotowanej przez Bibliotekę Teologiczną pod tym samym tytułem.

Głównym zadaniem przedsięwzięcia było przybliżenie postaci Jana Marii Vianneya nie tylko poprzez informacje biograficzne, ale również ukazanie Jego życia i pracy w zaprezentowanej literaturze podmiotowo-przedmiotowej⁵. Wiele wydawnictw wznowiło istniejące tytuły lub wydało nowe opracowania poświęcone Świętemu Proboszczowi.

Przytoczone w Katechizmie Kościoła Katolickiego myśli Proboszcza z Ars ilustrują, kim dla Niego był kapłan i czym było kapłaństwo: „Kapłan prowadzi dalej dzieło odkupienia na ziemi...”, „Gdyby dobrze zrozumiało się, kim jest kapłan na ziemi, można by umrzeć, nie z przerażenia, lecz z miłości...”, „Kapłaństwo – to miłość Serca Jezusowego”⁶.

Podobne spojrzenie na kapłaństwo miało również wielu śląskich kapłanów, m.in. ks. Franciszek Blachnicki⁷, ks. Józef Czempiel⁸,

⁴ Homilia Ojca Świętego Benedykta XVI z niesporów na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego – 19 VI 2009 r. (2009). *Kielecki Przegląd Diecezjalny* nr 5, s. 482.

⁵ Vianney J.M. (1906). *Kazania niedzielne i świąteczne*, t. 1-2. Lwów-Kraków; Vianney J.M. (1999). *Kazania wybrane: poprzedzone encykliką Ojca świętego Jana XXIII „Sacerdotii nostri primordia” o św. Janie Marii Vianney w setną rocznicę śmierci Proboszcza z Ars*. Warszawa, 359 s.; Vianney J.M. (1908). *Leben und Wirken des hl. Johannes Baptista Maria Vianney Pfarrers von Ars (1786-1859)*. Limburg; *Biographe M.J.-M.-B. Vianey, cure D’Ars. Per l’auteur* (1856). Lyon.

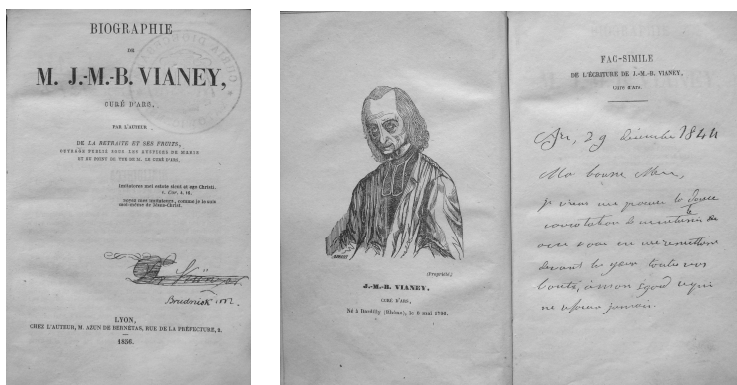
⁶ *Katechizm Kościoła Katolickiego* (1994). Poznań, s. 377, n. 1589.

⁷ Bolczyk H. (1998). *Życie i charyzmat ks. Franciszka Blachnickiego, założyciela Ruchu Światło-Życie*. Lublin; Wilczyńska G. (2002). *Bibliografia prac ks. Franciszka Blachnickiego*. Krościenko; Wodarczyk A. (2008). *Prorok Żywego Kościoła. Ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987): życie i działalność*. Katowice.

ks. Emil Szramek⁹, którzy ofiarując swoje życie w służbie Kościoła zostali błogosławionymi. Ich praca, działalność i w wielu przypadkach męczeńska śmierć były inspiracją do wielu konferencji, sympozjów, a w ślad za tym do wydania kolejnych publikacji, które ubogaciły ekspozycję.

Fot. 1.

Karta tytułowa książki: Biographe M.J.-M.-B. Vianey, cure D'Ars. Per l'auteur. Lyon 1856. Portret J..M.Vianeya i kopia jego rękopisu.

Wystawa była okazją do zaprezentowania społeczności akademickiej sylwetek śląskich biskupów, poczynając od Augusta Hlonda¹⁰, Arkadiusza Lisieckiego¹¹, Stanisława Adamskiego¹², Herberta

⁸ Meixner H. (1991). *Ks. Dziekan Józef Czempiel, duszpasterz, działacz społeczny i narodowy*. Chorzów; Kurek J.; Hojka Z. (1997). *Śląski Machabeusz: Ksiądz Józef Czempiel i jego parafia*. Chorzów; Kurek J. (2001). *Błogosławiony ksiądz Józef Czempiel*. Chorzów.

⁹ Bednorz H.; Bańka J. (1966). *Życie i działalność ks. Emila Szramka 1887-1942*. Katowice; Malicki J.; Śliwiok J. red. (1994). *Ksiądz dr Emil Szramek, działalność i dzieła: materiały posesyjne*. Katowice; Wycisło J. (1999). *Błogosławiony Emil Szramek 1887-1942*. Katowice; Heska-Kwaśniewicz K.; Myszor J. red. (2003). *Nowe oblicze bł. Emila Szramka*. Katowice; Suchoń A. (2004). *Błogosławiony ks. Emil Szramek a współczesność*. Katowice.

¹⁰ Kant B. (1980). *Sztymar Bożej Kopalni: obrazki z życia ks. Kardynała Augusta Hlonda*. Łódź; *Ksiądz Kardynał dr August Hlond Prymas Polski: działalność i dzieła: materiały posesyjne* (1998). Katowice.

Bednorza¹³, kończąc na obecnym ordynariuszu diecezji Damianie Zimoniu¹⁴. Przedstawiono ich dorobek duszpasterski i naukowy. Nie zabrakło również materiałów ilustrujących aktywność śląskich kapłanów na przestrzeni dziejów na polu oświaty, kultury, nauki i życia społecznego¹⁵.

Cennym materiałem ekspozycyjnym był zestaw encyklopedii, leksykonów i słowników, zawierający sylwetki duchowieństwa śląskiego oraz obszerne biogramy kapłanów w ujęciu historycznym i współczesnym¹⁶. O jednym z takich słowników ks. Arcybiskup Damian Zimoń mówił w homilii do kapłanów: „Dobrze się złożyło, że właśnie w Roku Kapłańskim ukazał się na Wydziale Teologicz-

¹¹ Celary I. red. nauk (2010). „Aby wszyscy byli jedno – Damit alle Eins sein”: w osiemdziesiątą rocznicę śmierci biskupa katowickiego Arkadiusza Lisieckiego. Katowice.

¹² Myszor J. red. (1994). *Biskup Stanisław Adamski: duszpasterz czasu wojny i okupacji 1939-1945*. Katowice.; Gulczyński A. red. (2000). *Z życia i publicznej działalności Biskupa Stanisława Adamskiego*. Poznań; Brom R.; Śliwiok J. red. (2002). *Ksiądz biskup Stanisław Adamski, działalność duszpasterska i społeczna w Diecezji Katowickiej: materiały posesyjne*. Katowice.; Brom R. (2009). *Nauczanie pasterskie biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego (1930-1967)*. Katowice.

¹³ Celary I. (2008). *Biskup Herbert Bednorz – życie i posługa czwartego biskupa katowickiego: w setną rocznicę urodzin biskupa Herberta Bednorza (1908-2008)*. Katowice; Piekary Śląskie.

¹⁴ Myszor W.; Malina A. red. (2004) *Vobis Episcopus Vobiscum Christianus. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Arcybiskupowi Damianowi Zimoniowi w dwudziestolecie posługi biskupiej w archikatedrze katowickiej oraz siedemdziesiątej rocznicy urodzin*. Katowice; Kadłubek Z; Wilczek P. oprac. (2007). *Archiepiscopus Damianus Zimoń Doctor Honoris Causa Universitatis Silesiae Catoviensis*. Katowice.

¹⁵ Szaraniec L. red. (1994). *Zasłużeni dla Śląska*. Katowice.; Kapała Z; Myszor J. red. (1999). *Wojskowa służba śląskich duchownych w latach 1918-1980*. Katowice; Olszar H. (2004). *Rektorzy Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w latach 1924-2004*. [W:] *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*. Katowice, s. 87-138; Wróbel D. (2006). *Biskupi katowiccy wobec problemów społecznych w diecezji w latach 1925-1939*. Katowice.

¹⁶ Dziurok A.; red.; Myszor J. oprac. (1995) *Słownik biograficzny duchowieństwa represjonowanego w Polsce w latach 1945-1989: problemy metodologiczne*. Warszawa; Pater M. red. (1996). *Słownik Biograficzny Katolickiego Duchowieństwa Śląskiego XIX-XX wieku*. Katowice; Myszor J. red. (2002, 2003, 2006). *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989*, t. 1-3. Warszawa; Myszor J. red. (2009). *Słownik Biograficzny Duchowieństwa (Archi) diecezji Katowickiej 1922-2008*. Katowice.

nym Uniwersytetu Śląskiego długo opracowywany „Słownik Biograficzny Duchowieństwa Diecezji Katowickiej”. Ks. prof. Jerzy Myszor i ks. Edward Nalepa ze swoimi współpracownikami oddają do rąk nas, czytelników, fachowo opracowany zapis życia i działalności naszych poprzedników w latach 1922-2008. Licząca 482 stron pozycja zawiera biografie prawie 900 księży. Jest niezwykłym podarunkiem dla każdego z nas w Roku Kapłańskim¹⁷. W pracy tej, jak i w innych wydawnictwach encyklopedyczno-słownikowych została ukazana ciągłość posługi kapłanów w dziejach Kościoła śląskiego, którzy zawsze byli wierni w ukazywaniu światu prawdy.

Fot. 2.

Fragment wystawy: Wierność Chrystusa Wierność Kościoła. Rok Kapłański 19.06.2009-19.06.2010.

Dużym zainteresowaniem cieszył się zbiór dysertacji naukowych, napisanych pod kierunkiem księży profesorów z Wydziału Teologicznego, ilustrujących kapłaństwo w ujęciu Pisma Świętego, a także odnoszących się do kapłaństwa służebnego i duszpasterskiego. Znaczna część z tych prac poświęcona była sylwetkom świętych kapłanów,

¹⁷Zimoń D. (2009) Homilia w czasie Mszy Świętej. Dzień modlitw o uświęcenie duchowieństwa: pielgrzymka kapłanów i kleryków. Kochłowice 5.09.2009 r. *Wiadomości Diecezjalne*, nr 9, s. 496.

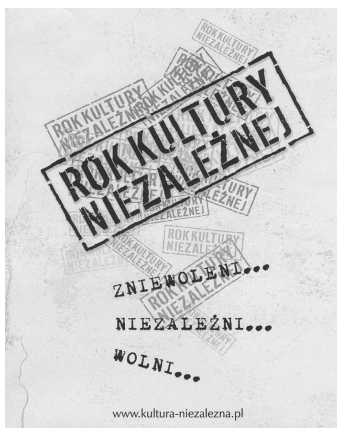
których Kościoł od zarania dziejów czcił i stawiał za wzór do naśladowania nie tylko duchownym, ale również świeckim¹⁸.

Na ekspozycji nie mogło zabraknąć dokumentów Kościoła powszechnego, takich jak encyklik i orędy papieskich, listów pasterskich¹⁹ i komunikatów biskupów oraz homilii wygłoszonych przez duszpasterzy Kościoła lokalnego podczas rekolekcji²⁰ i innych uroczystości towarzyszących obchodom Roku Kapłańskiego²¹.

Kolejną okazją do promowania zasobów Biblioteki Teologicznej był Rok Kultury Niezależnej.

Fot. 3.

Fragment: Wystawy oryginalnych plakatów z lat 80. promujących wydarzenia kulturalne, które miały miejsce w górnośląskich kościołach i instytucjach kościelnych

Z okazji 20 rocznicy upadku komunizmu Instytut Pamięci Narodowej rozpoczął w maju 2009 roku projekt edukacyjny pod hasłem

¹⁸ Warzeszka J. (1989) *U podstaw gorliwości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*. Warszawa, s. 167-176.

¹⁹ Kapłan wiernym świadkiem chrystusowej miłości: list Episkopatu Polski do kapłanów na Wielki Czwartek 2010. *Wiadomości Archidiecezjalne* 2010, nr 3, s. 126-132.

²⁰ Łala K. (2009) Homilie wygłoszone podczas dni formacyjnych dla księży diekanów. Brenna 29-31 lipca 2009 r. *Wiadomości Archidiecezjalne*. nr 9, s. 543-554.

²¹ Kurzela P.; Solecka K. red. (2009) *Bądźmy świadkami Miłości: wierność Chrystusa, wierność kapłana*. Katowice. s. 7- 66.

„Rok Kultury Niezależnej”. Wydarzenie to umożliwiło przybliżenie kultury niezależnej na sesjach, konferencjach, wykładach, pokazach filmów, koncertach i wystawach. „Kultura niezależna powstała, gdy kultura polska znalazła się w stanie zależności. W zależności – od władzy komunistycznej, od wprowadzenia w życie „polityki kulturalnej”, od ograniczeń, zakłamania i manipulacji, jakie ta polityka przyniosła”²².

Dla upamiętnienia wydarzeń sprzed dwudziestu lat na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego przygotowano sesję popularnonaukową „Kościół a kultura niezależna w latach 80”²³, zorganizowaną przez katowicki oddział Instytutu Pamięi Narodowej, Zakład Teologii Patrystycznej i Historii Kościoła Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach oraz Bibliotekę Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego. Dla współczesnego młodego pokolenia, które wyrosło w wolnym kraju, a zwłaszcza dla środowiska akademickiego, ważne było uświadomienie, że kultura niezależna „była dziełem niezależnych twórców – ludzi nauki i kultury: uczonych i artystów, pisarzy i aktorów, muzyków i plastyków, publicystów i filmowców. Ale też „zwyczajnego” społeczeństwa – inteligencji, robotników i chłopów, bez których uczestnictwa i poparcia nie mogłaby zaistnieć, lub stałaby się, co najwyżej, formą sprzeciwu kleryków”²⁴. Wprowadzeniem do obrad była prezentacja multimedialna przybliżająca liczne wątki z inicjatyw podejmowanych przez twórców kultury na terenie kościołów w wielu miejscach w Polsce²⁵. W panelowej dyskusji wzięli udział przedstawiciele świata nauki, kultury, sztuki, kościoła lokalnego – ci wszyscy, którzy byli twórcami i uczestnikami kultury niezależnej tamtych czasów.

Ubogaceniem toczących się obrad i ilustracją dla wypowiedzianych myśli i przytaczanych zdarzeń była wystawa „Kościół na Górnym Śląsku a sztuka niezależna” opracowana przez pracowników Biblio-

²² Zwoźniak Z. (1998) Kultura niezależna na Śląsku i w Zagłębiu 1982-1988. *Zeszyty Historyczne Solidarności Śląsko-Dąbrowskiej*, z. 4, s. 125.

²³ Sztuka M. (2010), Sesja popularnonaukowa „Kościół a kultura niezależna w latach 80”: katowicki underground. *Gazeta Uniwersytecka*, nr 6, s. 18-19.

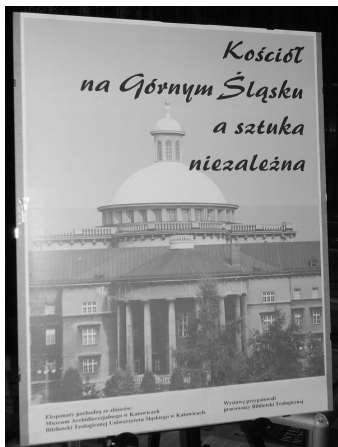
²⁴ Olejniczak S. (1996) Kultura niezależna na Śląsku. *Zeszyty Historyczne Solidarności Śląsko-Dąbrowskiej*, z. 2, s. 174.

²⁵ Burda-Szostek A. (2010) Sesja na Wydziale Teologicznym: artyści z Kościołem. *Gość Niedzielny. Dodatek Katowicki*, nr 4, s. 3.

teki Teologicznej, zlokalizowana tuż przy wejściu głównym, w holu Wydziału Teologicznego.

Fot. 4.

Plakat z wystawy: Kościół na Górnym Śląsku a sztuka niezależna

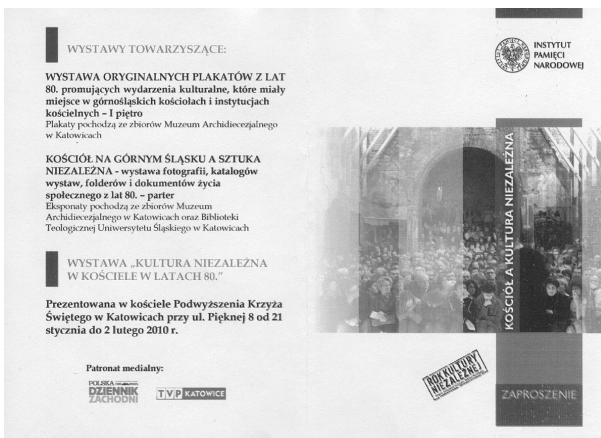
Ekspozycja mogła powstać dzięki obiektom i dokumentom przechowywanym przez wiele lat w Muzeum Archidiecezjalnym oraz gromadzonej literaturze niezależnej i materiałom źródłowym z Biblioteki Teologicznej. Wystawa ilustrowała działania Kościoła górnośląskiego w latach 80-tych, które były inicjowane przez katowickie duszpasterstwo akademickie²⁶, Muzeum Diecezjalne oraz Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne. Dni Kultury Chrześcijańskiej były manifestem niezależnego życia kulturalnego, które wyrażało się w festiwalach piosenki religijnej, koncertach, spektaklach teatralnych, pokazach filmów, wieczorach poezji. Przedsięwzięcia te podejmowane były przez kapłanów, naukowców i studentów skupionych wokół duszpasterstwa akademickiego. Ślad po tych wydarzeniach to śpiewniki piosenek patriotycznych, teksty utworów poetyckich, programy koncertów, repertuary teatralne, które dobrze komponowały się z fotografiami osób uczestniczących i świadków minionych wydarzeń.

²⁶ Puchała S. (2007). *Duszpasterstwo akademickie w diecezji katowickiej w latach 1947-1992*. Katowice, s. 167-175.

Kolejne dokumenty obrazowały inicjatywy Muzeum Archidiecezjalnego, na które składały się wystawy malarstwa i grafiki niezależnych twórców, a także ciekawe ekspozycje okolicznościowych plakatów. Uzupełnieniem tematyki określanej „sztuką przy Kościele” były liczne ogłoszenia, ulotki, zaproszenia na wystawę i repertuary towarzyszących imprez.

Fot. 5.

Zaproszenie na Sesję „Kościoł a kultura niezależna w latach 80.”

Alumni Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego swoją niezależność manifestowali poprzez występy teatralne, widowiska słowno-muzyczne i sympozja naukowe. Te materiały, które udało się zachować w postaci programów, repertuarów lub tekstów wystawianych sztuk oraz wykładów posesyjnych, mogły być oglądane w gablotach wystawienniczych.

Sztuka niezależna rozwijała się nie tylko pod bezpośrednim patronatem Kościoła. Stan wojenny, aresztowania i pobyt w obozach dla internowanych wyzwolił w wielu przebywających tam artystach, naukowcach i prostych robotnikach inspiracje twórcze. Unikatowe eksponaty pochodziły z Zaborza, Szerokiej, Miechowic i bieszczadzkiego więzienia w Uhercach²⁷, na które składały się dru-

²⁷ Sanocki J.; Perlak A. (2007), Internowani w Uhercach II. *Gazeta Polska*, nr 27, s. 5.

kowane metodą powielaczową broszury, śpiewnik internowanych, pisemka okolicznościowe, album z drogą krzyżową, krucyfiks drewniany oraz z różnych materiałów wykonane różańce, krzyżyki i medaliki. Zwiedzających przyciągał wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej namalowany na płótnie przez internowanych górników i hutników. Szczególne zainteresowanie wzbudzała koszula obozowa z nadrukiem „Solidarności” i podpisami ponad dwustu osób internowanych.

Znaczną część ekspozycji zajmowały znaczki, których treści odzwierciedlały emocje społeczne, przypominały rocznice historyczne i upamiętniały osoby zasłużone dla Polski. Z obozowej poczty pochodziły znaczki z wizerunkami św. Barbary patronki górników, Joachima Lelewela, Piotra Wysockiego, a także bogato ilustrowane eksponaty z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej, przedstawiające pielgrzymki światowe Jana Pawła II, a także przypominające osoby ks. Jerzego Popiełuszki, Maksymiliana Marii Kolbego, ofiary Katynia oraz kopalni Wujek.

Na wystawie nie mogło zabraknąć materiałów dokumentujących dorobek kulturalny działaczy „Solidarności”. Zaprezentowano zbiór piosenek solidarnościowych z lat 1981-1991, album upamiętniający Pielgrzymkę Świata Pracy, „Litanię Solidarności”, a także zdjęcia plakatów i flag, znaczki, koperty, pocztówki, okolicznościowe plakietki oraz banknoty.

Całość wystawy uzupełniały materiały pochodzące ze zbiorów Biblioteki Teologicznej, które w istotny sposób wzbogacały poszczególne ekspozycje i wyjaśniały ich pochodzenie. Były to wybrane publikacje literatury niezależnej, głównie książki i broszury wydawane poza obiegiem oficjalnym²⁸ oraz wydawnictwa emigracyjne. Znaczna liczba wydawnictw dotyczyła „Solidarności” ogólnopolskiej, a część Regionu Śląsko-Dąbrowskiego. Prasę solidarnościową reprezentowały tytuły czasopism ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych: m.in. „Nasza Solidarność Jastrzębie”, „Solidarność Pod-

²⁸ Federowicz G.; Gromadzka K.; Kaczyńska M. (1995). *Bibliografia podziemnych druków zwartych z lat 1976-1989*. Warszawa.; Olszewski M. oprac. (2005). *Bibliografia druków zwartych II obiegu w zbiorach Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku*. Białystok; Janeczek Z. (2005). *Czasy „Solidarności”. Siemianowickie druki niezależne oraz tzw. Drugi obieg w latach 1980-1989*. Siemianowice Śląskie.

beskidzia”. Istotną grupę dokumentów stanowiły opublikowane świadectwa internowanych oraz prace Towarzystwa Kursów Naukowych działającego w Warszawie w latach 1978-1981. Obok wydawnictw źródłowych, przedstawiono również artykuły z opracowań zbiorowych i czasopism omawiające niezależną kulturę na Śląsku i w Zagłębiu.

Prezentacja „Dziennik Edmunda Bojanowskiego” była okazją do opracowania kolejnej wystawy.

Fot. 6.

Fragment wystawy: Edmund Bojanowski Dziennik 1853-1871. Prezentacja

Dziennik pisany w latach 1853-1871 ukazał się drukiem w 2009 roku, w dziesiątą rocznicę beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego, a przygotowany i opracowany został przez Leonarda Smolkę. Prezentacja była połączona z sesji naukowej, której moderatorem był ks. Prof. Jerzy Myszor, a Słowo wprowadzające wygłosił ks. arcybiskup D. Zimoń. Zaznaczył on, że „skoncentrowanie się na życiu Założyciela umożliwia siostrom pogłębienie własnej tożsamości, a jednocześnie jest wypłynięciem na głębię, a tego rodzaju spotkania

dają sposobność, aby społeczność trochę szerzej zauważyła niezwykle ofiarną pracę siostr zakonnych”²⁹. Prelegentami podczas sesji byli: s. M. Dąbrówka Augustyn z referatem pt. „Edmund Bojanowski – rys biograficzny”, ks. F. Koenig, który przedstawił tekst „Dziennik – świadectwo bogatej duchowości Bł. Edmunda Bojanowskiego”, ks. H. Olszar, który przybliżył temat „Bł. Edmund Bojanowski w opinii Jana Pawła II”, ks. infułat P. Pyrchala zaś przedstawił „Kilka refleksji o domach zakonnych Sióstr Służebniczek NMP w Skrzyszowie i Miasteczku Śl” zaś „Refleksje końcowe” były udziałem ks. biskupa J. Kopca.

Fot. 7.

Okładka przednia, Strona zewnętrzna publikacji: *Błogosławiony Edmund Bojanowski. Jego Dziennik przesłaniem na dziś. Materiały z prezentacji „Dziennika” Bł. Edmunda Bojanowskiego* Warszawa – 02.03.2010, Katowice 17.03.2010. Wrocław 2010.

Sesji towarzyszyła wystawa przedstawiająca życie, działalność i bogaty zestaw źródeł archiwalnych przybliżający osobę E. Bojanowskiego. Właśnie owe źródła pokazują najwyraźniej, ile bogactwa drzemie w nich dla każdego następnego pokolenia. Ekspozycja była

²⁹ Zimoń D. (2010). Słowo wprowadzające. [W:] *Błogosławiony Edmund Bojanowski. Jego Dziennik przesłaniem na dziś. Materiały z prezentacji „Dziennika” Bł. Edmunda Bojanowskiego*. Warszawa - 02.03.2010. Katowice - 17.03.2010. Wrocław, s. 53.

swoistą ilustracją i uzupełnieniem wygłoszonych referatów. Prezentowane materiały pochodziły ze zbiorów Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej i Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. Wiele miejsca poświęcono drodze życiowej błogosławionego Edmunda, która prowadziła z rodzinnego domu w Grabonogu poprzez Sanktuarium Świętogórskiej Róży w Gostyniu, gdzie dojrzewał duchowo do wielkich zadań, następnie przez studia filozoficzne we Wrocławiu i Berlinie, aż do powrotu w rodzinne strony. Te ostatnie zostały upamiętnione fotografiami, pocztówkami i osobistymi pamiątkami błogosławionego Edmunda.

W dalszej części wystawy można było zobaczyć bogatą spuściznę, którą zostawił, a pośród niej najbardziej okazałe prezentowała się „Korespondencja z lat 1829-1871” w dwóch tomach, cztery tomy „Dziennika”, także inne prace, które wyszły spod pióra E. Bojanowskiego³⁰, jak również wiele artykułów w czasopiśmie. To właśnie z „Dziennika” wylaniają się elementy bogatej duchowości bł. Edmunda, które można „zamknąć w sześciu podstawowych kwestiach: życie rytmem i duchem liturgii Kościoła, udział w życiu sakramentalnym, słuchanie Słowa Bożego, osobista modlitwa, współpraca i duchowa przyjaźń z kapłanami oraz apostołstwo miłosierdzia”³¹. Wiele miejsca poświęcono publikacjom omawiającym drogę życiową³², zasługi na polu charytatywnym³³ oraz wkład w powołanie Zgromadzenia Sióstr Służebniczek³⁴.

³⁰ Bojanowski E. oprac. (1986). *Piosenki wiejskie dla ochronek z przygrywką T. Lenartowicza*. Katowice.

³¹ Koenig F. (2010) *Dziennik – świadectwem bogatej duchowości bł. Edmunda Bojanowskiego*. [W:] *Błogosławiony Edmund Bojanowski. Jego Dziennik przestaniem na dziś. Materiały z prezentacji „Dziennika” Bł. Edmunda Bojanowskiego*. Warszawa - 02.03.2010. Katowice - 17.03.2010. Wrocław, s. 56.

³² Hołda K. oprac. (1985) *Sługa Boży Edmund Bojanowski. Myśli, przeżycia, nauki z Jego pism*. Opole; Panuś K. (2009). *Błogosławiony Edmund Bojanowski*. Kraków.

³³ *Sługa Boży Edmund Bojanowski i jego troska o człowieka. Materiały z II sympozjum*. Grabonóg – Katowice 1991; Wilk S. red. (2000). *Błogosławiony Edmund Bojanowski: serdecznie dobry człowiek*. Lublin; Zawada M. (2004). *Ocalić przyszłość bezbronnego dobra: próba odczytania charyzmatu Bł. Edmunda Bojanowskiego*. Wrocław; Turek M.L. red. (2007). *Śladami Serdecznie Dobrego Człowieka: fotobiografia Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego*. Warszawa; Klimek J.A. (2007). *Błogosławiony Edmund Bojanowski i jego wizja apostołatu*. Kraków.

³⁴ Chomik W.S. (1999). *Miał jeszcze serce: błogosławiony Edmund Bojanowski (1814-1871) Założyciel Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP*. Wrocław.

Znaczna część materiałów to dysertacje naukowe powstałe na Wydziale Teologicznym lub innych katolickich uczelniach³⁵, które znajdują się w zbiorach Biblioteki Teologicznej. Prace te poruszają aspekt patriotyczny, społeczny i eucharystyczny w życiu Edmunda Bojanowskiego³⁶, a zwłaszcza omawiana była tematyka Maryjna³⁷. Pokażny zbiór źródeł przedstawiały zebrane dokumenty związane z procesem beatyfikacyjnym sługi bożego Edmunda Bojanowskiego³⁸. Nie zabrakło również publikacji popularyzatorskich³⁹, a także materiałów omawiających działalność Stowarzyszenia „Rodzina bł. Edmunda Bojanowskiego”⁴⁰. Pokłosem prezentowanego „Dziennika” i zorganizowanego

³⁵ Remus J. (1960). *Edmund Bojanowski. Studium psychograficzne*. Lublin [mps]; Kuhna A. (2001). *Możliwości i ograniczenia urzeczywistnienia idei wychowawczej bł. Edmunda Bojanowskiego w ochronkach (przedszkolach) prowadzonych przez Siostry Służebniczki na Śląsku*. Kraków [mps].

³⁶ Bonecki Z. (2001). *Wątek patriotyczny w pedagogii bł. Edmunda Bojanowskiego*. Katowice [mps]; Olma T. (2003). *Kryterium chrześcijańskiej nadziei w prospołecznej działalności błogosławionego Edmunda Bojanowskiego*. Katowice [mps]; Bajner B. (2004) *Kult eucharystyczny w życiu błogosławionego Edmunda Bojanowskiego*. Katowice [mps].

³⁷ Walcerz M. (2004) *Maryjne aspekty duchowości Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej w pismach Ojca Edmunda Bojanowskiego*. Katowice [mps]; Garbacz A. (2008) *Maryja w pismach bł. Edmunda Bojanowskiego*. Katowice [mps].

³⁸ *Beatificationis et Canonizationis servi dei Edmundi Bojanowski viri laici Fund. Congreg. Ancillarum B.M.V. IMM. (1814-1871). Positio*. Vol. 1-2. Romae 1996; Fąka M. (1988). *Ziarno wrzucone w ziemię. Błogosławiony Edmund Bojanowski (1814-1871) Założyciel Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej w poszukiwaniu życiowej drogi: sylwetka duchowa w drodze na ołtarze*. Wrocław; *Uroczysta Msza święta celebrowana pod przewodnictwem Ojca Świętego Jana Pawła II: beatyfikacja stu ośmiu męczenników, Edmunda Bojanowskiego i Reginy Protmann. Koronacja Obrazu Matki Bożej Zbawiciela. Warszawa Plac Marszałka Piłsudskiego dnia 13 czerwca 1999 roku godzina 10.00*. Warszawa 1999.

³⁹ Szafrąńska A. (1979). *Surdut czy rewerenda: opowieść o Edmundzie Bojanowskim*. Warszawa; Kałuża H. (1999). *Błogosławiona niemoc: poezje o błogosławionym Edmundzie Bojanowskim*. Wrocław.

⁴⁰ *Statut Stowarzyszenia „Rodzina Bł. Edmunda Bojanowskiego”* (2007). Warszawa; *Modlitewnik Stowarzyszenia „Rodzina Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego”: wielbimy Pana z Błogosławionym Edmundem Bojanowskim* (2007). Katowice.

wanego Sympozjum była publikacją zawierająca teksty wystąpień i materiały z przebiegu uroczystości⁴¹.

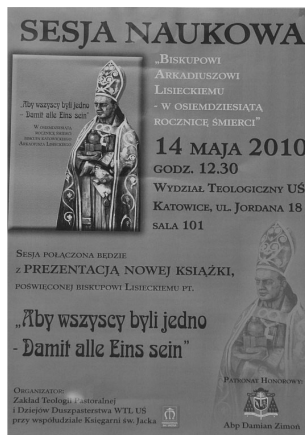
Kolejna prezentacja zbiorów Biblioteki Teologicznej miała miejsce podczas wystawy zorganizowanej z okazji osiemdziesiątej rocznicy śmierci biskupa diecezji katowickiej Arkadiusza Lisieckiego.

Wystawa ta była dopełnieniem wystąpień w dniu 14 maja 2010 roku podczas Sesji Naukowej przygotowanej przez Zakład Teologii Pastoralnej i Dziejów Duszpasterstwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego przy współudziale Księgarni Św. Jacka. Patronat honorowy imprezy objął ks. Arcybiskup Damian Zimoń.

Sesja naukowa odbywała się pod hasłem „Biskupowi Arkadiuszowi Lisieckiemu – w osiemdziesiątą rocznicę śmierci” i była połączona z promocją książki poświęconej drugiemu ordynariuszowi katowickiemu.

Fot. 8.

Plakat z Sesji Naukowej „Biskupowi Arkadiuszowi Lisieckiemu w osiemdziesiątą rocznicę śmierci.”

Czytamy w niej m.in.: „Biskup Lisiecki przyjął za dewizę swej posługi biskupiej *Ut unum sint* („Aby wszyscy byli jedno”). Przedstawił ją w liście pasterskim, napisanym po polsku i po niemiecku, inaugurują-

⁴¹ *Błogosławiony Edmund Bojanowski: jego Dziennik przestaniem na dziś. Materiały z prezentacji „Dziennika” Bł. Edmunda Bojanowskiego. Warszawa - 02.03.2010. Katowice -17.03.2010 (2010). Wrocław.*

cym jego posługę pasterską w diecezji katowickiej. Wezwał w nim wszystkie siły, duchowieństwo i laikat, do wspólnego wysiłku w budowaniu jedności diecezjalnej w nowej sytuacji społeczno-politycznej po wcieleniu Śląska do Polski⁴². Posługę biskupią dla młodego Kościoła katowickiego pełnił zaledwie cztery lata, to jest od 1926 do 1930 roku. Nagła śmierć przerwała budowę podstawowych struktur diecezjalnych, a mimo to pozostawił po sobie wiele zasług dla Kościoła powszechnego.

Opracowana ekspozycja pokazuje szerokie spektrum działalności kapłana, społecznika, naukowca, biskupa. Wystawa mogła zaistnieć dzięki materiałom źródłowym z Archiwum Archidiecezjalnego i literaturze podmiotowo-przedmiotowej z Biblioteki Teologicznej.

Chcąc przybliżyć postać Arkadiusza Lisieckiego, należy wczytać się w słowa, które zostały zapisane w artykule wspomnieniowym tuż po śmierci biskupa przez Jana Sajdaka: „Uczonym i fanatykiem nauki był Biskup Lisiecki niezwykłym. Kto widział go przy pracy i jego bibliotekę na probostwie w Bninie, potem w seminarium duchownym w Gnieźnie, a na ostatku w pałacu Biskupa Śląskiego, ten zgodzi się ze mną, jeżeli powiem, że człowiek ten kochał książki, cenił naukę, chciał i pragnął dla niej pracować, bo bez litości kradł sobie chwile spoczynku, by je z radością ukochanej nauce poświęcić⁴³. Podobnego zdania była Zofia Kossak: „wielki uczyony, znakomity tłumacz Ojców Kościoła. Oderwano go od ukochanej biblioteki, od „Pasterza” Hermasa, posadzono na stolcu biskupim wśród pierońskiego zamętu i kazano pasterzować. Zadanie przerastające siły naukowca, bardziej obeznanego z greką, niż z antagonizmami dzielnicowymi⁴⁴. A biskup częstochowski Teodor Kubina powiedział m.in. „był to umysł głęboki i pełen wiedzy. Pociągała go postać św. Pawła, to też w pismach jego i w Pismach Ojców Kościoła się zatapiał, a z tego ukochania teologii św. i Pism Ojców Kościoła powstały też jego dzieła⁴⁵. Te wypowiedzi odzwierciedlają sedno wy-

⁴² Celary I. (2010). Wstęp. [W:] „*Aby wszyscy byli jedno – Damit alle Eins sein*” w osiemdziesiątą rocznicę śmierci biskupa katowickiego Arkadiusza Lisieckiego (2010). Katowice, s. 11.

⁴³ Sajdak J. (1930). Uczony na śląskiej stolicy biskupiej. *Tęcza* R. 4, nr 30, s. 5.

⁴⁴ Heska-Kwaśniewicz K. (2003). Zofia Kossak o katowickich biskupach: Arkadiuszu Lisieckim i Stanisławie Adamskim. *SSHT* T. 36, z.1, s. 253.

⁴⁵ Kubina T. (1930). Śląsk zagna swego Arcypasterza. *Gość Niedzielny* nr 21, s. 9.

stawy, w której poprzez liczne biogramy zamieszczone w encyklopediach, leksykonach, słownikach, a także w wielu opracowaniach najogólniej zarysowano drogę życiową biskupa⁴⁶.

Dopełnieniem not biograficznych są dysertacje, które charakteryzują pasterza śląskiego nie tylko z okresu biskupstwa, ale sięgają w odległe czasy poznańskie i docierają do działalności poza granice kraju⁴⁷. Ekspozycję ubogacają publikacje autorstwa biskupa Lisieckiego, zarówno samoistne⁴⁸, jak i liczne artykuły z czasopism, do których pisał i był ich redaktorem, m.in. „Czytelni Ludowej”, „Przeglądu Oświatowego”, „Robotnika” oraz pisma „Stowarzyszenie. Przewodnik pracy praktycznej dla Towarzystw Polskich”.

Nie zabrakło również i tych dzieł, które najbardziej rozstawiły imię Arkadiusza Lisieckiego w świecie naukowym⁴⁹ i dały podwaliny do dalszej pracy badawczej. Godne podkreślenia są zasługi, jakie wniósł Arkadiusz Lisiecki w przekłady Pism Ojców Kościoła⁵⁰,

⁴⁶ Biogramy i opracowania o biskupie Arkadiuszu Marianie Lisieckim: Banaszak M. *Lisiecki Arkadiusz Marian (1880-1930), biskup katowicki, patrolog*. [W:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich 1918-1981*, t. 6 (1983). Warszawa, s. 335-338; Antonów-Nitsche I. (1996). *Lisiecki Arkadiusz Marian (1880-1930), biskup katowicki, patrolog, działacz społeczny i polityczny*. [W:] *Słownik Biograficzny Katolickiego Duchowieństwa Śląskiego XIX XX wieku* (1996). Katowice, s. 237-239; Krasowski K. *Biskupi katolicki II Rzeczypospolitej*. [W:] *Słownik biograficzny* (1996). Poznań, s. 143-144.

⁴⁷ Franki B. (1967). *Zasługi księdza biskupa Arkadiusza Lisieckiego na polu patrystyki*. Kraków [mps] Biblioteka Teologiczna; Krasoń E. (1979). *Wydarzenia społeczno-polityczne na Śląsku i posługa pasterska biskupa Arkadiusza Lisieckiego realizowana na ich tle*. Kraków [mps] Biblioteka Teologiczna; Gembala A. (1995). *Posługa pasterska biskupa Arkadiusza Lisieckiego (1926-1930). Studium pastoralne*. Katowice [mps] Biblioteka Teologiczna; Kania M. (2003). *Program odnowy religijnej na Górnym Śląsku na podstawie listów pasterskich biskupów Augusta Hlonda i Arkadiusza Lisieckiego w latach 1925-1930*. Katowice [mps] Biblioteka Teologiczna.

⁴⁸ Lisiecki A. (1905). *Katalog rękopisów biblioteki seminaryjnej w Poznaniu aż do wieku XV włącznie*. Poznań; Tenże (1906). *Stary Kościół Parafialny w Ostrowie*. Ostrów.

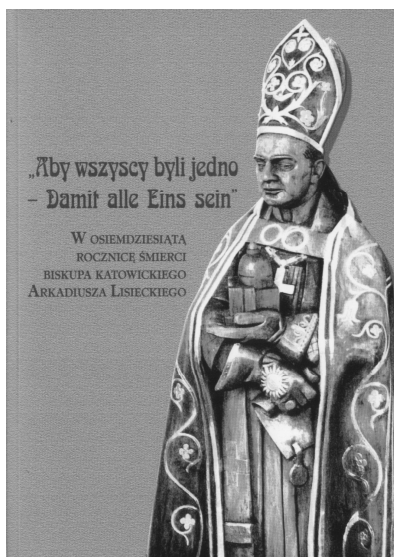
⁴⁹ Lisiecki A. (1913). *Konstantyn Wielki*. Poznań; Tenże (1914). *Czasy Apostolskie*. Poznań; Tenże (1915). *Czasy męczęńskie Kościoła*. Poznań.

⁵⁰ Mazur C. (1985). Ks. Biskup Arkadiusz Marian Lisiecki (12 I 1880-13 V 1930), inicjator serii „Pism Ojców Kościoła w polskim tłumaczeniu”. *SSHT T. 18*, s. 113-120.

a część z tych tłumaczeń prezentowana była na wystawie⁵¹. Następnie przedstawiono działalność społeczną Arkadiusza Lisieckiego, a zwłaszcza zaangażowanie w pracy kulturalno-oświatowej dla Towarzystwa Czytelń Ludowych⁵².

Fot. 9.

Okładka przednia, Strona zewnętrzna publikacji: „Aby wszyscy byli jedno – Damit alle Eins sein”. W osiemdziesiątą rocznicę śmierci biskupa katowickiego Arkadiusza Lisieckiego. Red. nauk. I. Celary. Katowice 2010.

Znaczna część wystawy poświęcona była literaturze, którą biskup Śląski pieczołowicie zbierał i gromadził przez całe życie w swojej bibliotece⁵³. Niestety, księgozbiór ten nie zachował się w całości, a to, co udało się odnaleźć dzięki pieczęciom identyfikującym wła-

⁵¹ Euzebiusz z Cezarei (1924). *Historia kościoła o męczennikach palestyńskich Euzebiuszu z Cezarei*. Poznań; *Pisma Ojców Apostolskich. Nauka dwunastu apostołów: Barnaba, Klemens Rzymski, Ignacy Antiocheński, Polikarp, Hermas* (1924). Poznań; Justyn, św. (1926). *Apologia. Dialog z Żydem Tryfonem*. Poznań.

⁵² Lisiecki A. (1908). *Jak pracować dla Czytelń Ludowych. Według ustaw T.C.L. oraz regulaminu dla komitetów powiatowych*. Poznań.

⁵³ Pawłowicz W. (2009). *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*. Katowice, s. 249-327.

ściciela, znajduje się w zasobach Biblioteki Teologicznej. Kilkanaście dzieł zaprezentowano na wystawie.

Gromadzona przez szereg lat literatura jest wizytówką Biblioteki Teologicznej. Formy i sposoby udostępniania pozwalają wniknąć w zakres gromadzonego materiału i określić odbiorców, dla których Biblioteka służy swoim zasobem. Promowanie publikacji to jedno z zadań, które Biblioteka Teologiczna realizuje dla potrzeb środowiska akademickiego i lokalnego. Organizowane wystawy dają możliwość przybliżenia tematów i zagadnień, które są aktualne w Kościele i służą upamiętnieniu osób, rocznic, wydarzeń poprzez dostępną literaturę.